

50052206 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : สถานีรถไฟสายเหนือ

ผู้รวบรวม ไทยดี : สถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟสายเหนือ. อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : อ.ดร.นวลลักษณ์ วัชรสันตชาติ และ ผศ.สาทิศ ชูแสง. 591 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลและรวบรวมรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
ของอาคารสถานีรถไฟสายเหนือ รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อรูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมและการก่อสร้างสถานีรถไฟสายเหนือ โดยทำการศึกษาศาสนาสถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟ
สายเหนือที่สร้างในสมัย รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2453-2489) และเป็นสถานีที่มีรูปแบบ
และลักษณะทางสถาปัตยกรรมโดดเด่นมีเอกลักษณ์และยังคงมีสภาพสมบูรณ์จำนวน 14 สถานี

ผลจากการศึกษาสถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟสายเหนือพบว่ารูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมของสถานีรถไฟที่ทำการศึกษาทั้งหมดมีรูปแบบอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตก
โดยสามารถแบ่งแยกตามลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมตะวันตกที่ปรากฏได้ 4 รูปแบบคือ 1).
อิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก (neoclassicism) 2). อิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบ
จุงเก้นสทิล (jungenstil) ซึ่งทั้งสองรูปแบบปรากฏในสถานีรถไฟขนาดใหญ่หรือสถานีประจำ
จังหวัดที่มีสถาปนิกชาวตะวันตกเป็นผู้ออกแบบ 3). อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบเรื่อนขนมปังขิง
(ginger bread style) ปรากฏในอาคารสถานีรถไฟขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบนที่มีการใช้ไม้
ฉลุประดับตกแต่งอาคารแบบเรื่อนขนมปังขิงแต่ผสมผสานลวดลายท้องถิ่น 4). อิทธิพลรูปแบบ
สถาปัตยกรรมเลียนแบบฮาล์ฟ ทิมเบอร์ (half timber) โดยเป็นการเลียนแบบเฉพาะรูปแบบเท่านั้น
โดยปรับเปลี่ยนวัสดุให้เข้ากับท้องถิ่น พบในอาคารสถานีรถไฟขนาดเล็กและขนาดใหญ่ในเขต
ภาคเหนือตอนบน ซึ่งสถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟสายเหนือโดยส่วนมากมีการดัดแปลงรูปแบบ
ทางสถาปัตยกรรมตะวันตกให้ผสมผสานเข้ากับลักษณะภูมิประเทศ และสถาปัตยกรรมท้องถิ่นได้
เป็นอย่างดี โดยปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมคือการปรับปรุงปฏิรูปประเทศให้มีความ
เจริญก้าวหน้ามีพัฒนาการทัดเทียมประเทศในตะวันตก สถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟสายเหนือจึง
เป็นสถาปัตยกรรมตัวแทนที่แสดงความคิดวิไลซ์และยังสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์และปรับตัว
ด้วยการแสดงอัตลักษณ์โดยการผสมผสานศิลปกรรมท้องถิ่นเอาไว้ด้วย

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

50052206 : MAJOR : HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD : RAILWAY STATION

NATTAWAN THAIDEE : THE RAILWAY STATION ON THE NORTHERN ROUTE. THESIS ADVISORS : NUANLAK WATSANTACHAD,Ph.D., AND ASST. PROF. SATHIT CHOOSAENG. 591 pp.

This research aims to identify and capture architectural style of the railway stations on the Northern Route of Siam. The study involves analyses of factors that affect the architectural styles and constructions of the railway stations. The research focused on stations on the Northern Railway Route, built in the reign of King Rama V to VIII (1910-1946) and with distinctive architectural styles and are still in good conditions.

The study of the railway stations on the Northern Railway Route, show that the architectural styles were the influenced by Western architecture. They can be distinguished by the characteristics of Western architectural has 4 types. 1). The influence of neoclassicism 2). the architecture of the Jungenstill, both of which are the main station or stations in the provinces where the architects are westerners. 3). The architecture of the ginger bread style founded in the station building of the upper northern part where the wood, carving decorative (gingerbread) mix with local style 4). The Half timber style imitation which use local materials. These western style Railway Stations on the northern part were mostly adapted to blend in with local locations and local architecture as well. Factors that affected the architectural style were the intention to reform and improve Siam's image among western rival countries. The railway stations there for represent the country's civilization and also reflect the application and adaptation of the local art and crafts in order to retain their identity.

Department of Architecture and Related Arts Graduate School, Silpakorn University

Student's signature Academic Year 2011

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องสถานีรถไฟบนเส้นทางรถไฟสายเหนือสำเร็จจุลวงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากอาจารย์ดร. นवलักษณ์ วัณสันตชาติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาทิศ ชูแสง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและเสียสละเวลาในการตรวจและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.โชติมา จตุรวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ดร.วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณความกรุณาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จากหน่วยงานราชการ องค์กร คณะบุคคลและบุคคลต่างๆ จากการรถไฟแห่งประเทศไทย, ขอขอบคุณคุณสมบัติ ไชโยผู้ช่วยนายสถานี สถานีรถไฟพิจิตรสำหรับข้อมูลและการสำรวจอาคารสถานี, ขอขอบคุณนายสถานีทุกสถานีที่ให้ความเอื้อเฟื้อในการให้ข้อมูลและการสำรวจสถานีรถไฟสายเหนือที่ทำการศึกษเป็นอย่างดี, ขอขอบคุณอาจารย์ดร. เกียรติกร เกิดศิริสำหรับคำแนะนำในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์, ขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรและอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยพายัพ, ขอขอบคุณที่กู้ก๊กสำหรับไฟล์ข้อมูลแบบพิมพ์เขียวสถานีรถไฟ, ขอขอบคุณคริสและคุณวารินทร์ เพนนีฟาร์เธอร์สำหรับข้อมูลภาษาอังกฤษและความช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง, ขอขอบคุณคุณชลิตา สุคันธวิชสำหรับความช่วยเหลือเรื่องคอมพิวเตอร์ในการทำงาน, ขอขอบคุณคุณอนุรักษ์ ชำนาญช่าง คุณนายธีระยุทธิ สุวลักษณ์ คุณพิริยา พิทยาวัฒน์ชัย และเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกคนสำหรับมิตรภาพ ความช่วยเหลือและสิ่งดีๆ ทุกๆ เรื่องที่มีให้กันตลอดการเรียนในสาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมแห่งนี้, ขอขอบคุณคุณคณาเขตต์ กิมโสมเป็นที่สุดสำหรับการเดินทาง การสำรวจ ถ่ายภาพ กำลังใจ คำแนะนำและความช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องตลอดมาขอขอบคุณอย่างยิ่ง สุดท้ายขอขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่สำหรับความรัก ความไว้วางใจ และเชื่อใจในการตัดสินใจทุกๆ เรื่องและเป็นกำลังใจในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา